

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6.czerwca 2019 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:SSA Tomasz Żelazowski

Sędziowie:SSA Krzysztof Górski (spr.)

SSA Leon Miroszewski

Protokolant:St. sekr. sąd. Karolina Ernest

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2019 roku w Szczecinie na rozprawie

sprawy z powództwa M. B.

przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.

o ustalenie nieważności lub nieistnienia uchwały

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 5 grudnia 2018 roku sygn. akt I C 225/18,

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1) **oddala powództwo w całości;**

2) **zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 360 zł (trzystu sześćdziesięciu złotych) tytułem kosztów procesu;**

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 470 zł (czterystu siedemdziesięciu złotych) tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Krzysztof Górski Tomasz Żelazowski Leon Miroszewski

I ACa 48/19

UZASADNIENIE

Powódka M. B., będąca właścicielem lokalu położonego na nieruchomości pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K., w pozwie przeciwko tej Spółdzielni domagała się ustalenia nieważności lub nieistnienia uchwały Rady Nadzorczej pozwanej nr (...) z dnia 23 marca 2018r. w sprawie odmowy przyjęcia w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej, a także zasądzenia od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu. Jako podstawę powództwa wskazała art. 189 k.p.c., dodając, że zaskarżona uchwała narusza przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo spółdzielcze, które zmieniły treść art 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Z treści zmienionych przepisów wynikać ma aktualnie obowiązek pozwanej przyjęcia powoda w poczet członków spółdzielni bez wnoszenia udziałów i wpisowego.

Pozwana (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w K. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu. Pozwana przyznała, że z zgodnie z treścią przepisu art. 3 ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. Jednakże przyjęcie twierdzenia powoda, że w takiej sytuacji jedynym warunkiem przyjęcia w poczet członków spółdzielni jest złożenie deklaracji bez obowiązku wniesienia wpisowego i udziału oznacza, że przepis art. 3 ust. 3¹ jest niezgodny z art. 2, art. 12 oraz art. 31 ust. 2 Konstytucji RP. Z tych też względów pozwana wniosła o wystąpienie przez sąd w trybie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. z zapytaniem prawnym, co do zgodności tego aktu normatywnego z Konstytucją.

Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie ustalił, że uchwała Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z dnia 23 marca 2018 r. o numerze (...) w przedmiocie odmowy przyjęcia powódki w poczet członków Spółdzielni jest nieważna (pkt I), oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 200 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Powyższe rozstrzygnięcie poczyniono w oparciu o następujące ustalenia:

Powódka M. B. jest wraz z mężem J. B. współwłaścicielem mieszkania nr (...) w budynku przy ul. (...) należącym do zasobów pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...).

Pismem z dnia 13.12.2017 r. powódka wniosła do Zarządu pozwanej o przyjęcie jej w poczet członków Spółdzielni. W piśmie wskazała m.in. swoje imię, nazwisko i adres zamieszkania. Decyzją Zarządu pozwanej z dnia 18.12.2017 r. odmówiono przyjęcia powódki w poczet członków Spółdzielni z uwagi na to, że powódka nie złożyła deklaracji odpowiadającej wymogom art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze oraz nie uiszczyła udziału i wpisowego. Wskutek wniesionego przez powódkę od tej decyzji odwołania, uchwałą nr (...) dnia 23 marca 2018r Rada Nadzorcza (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) utrzymała w mocy decyzję Zarządu (...) wskazując, że powódka nie uiszczyła wpisowego i udziału.

W myśl § 10 ust. 1 statutu Spółdzielni przyjęcie na członka Spółdzielni jest uzależnione od złożenia deklaracji, która powinna zawierać imię i nazwisko przystępującego do spółdzielni, miejsce zamieszkania oraz ilość zadeklarowanych udziałów o ile ich wniesienie przewidują powszechnie obowiązujące przepisy prawa. Zgodnie z § 22 ust. 2 Statutu, wysokość wpisowego i udziału jest ustalana przez zarząd Spółdzielni.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd I instancji uznał powództwo wywiedzione z art. 189 k.p.c. za zasadne.

Sąd przyjął, że skoro powódka jest współwłaścicielem stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego, znajdującego się w zasobach administrowanych przez pozwaną spółdzielnię, to ma interes prawy w ustaleniu, że zaskarżona przez niego uchwała Rady Nadzorczej jest nieważna albowiem dotyczy jej sfery praw, które zostały zagrożone poprzez naruszenie uprawnień przysługujących powódce. Pozwana poprzez podjęcie niniejszej uchwały stworzyła zagrożenie dla prawnie chronionych interesów powoda. Pozwana zresztą nie kwestionowała w sprawie interesu prawnego powoda w żądaniu stwierdzenia nieważności uchwały.

Następnie wskazano, że ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy -Prawo spółdzielcze, która weszła w życie w dniu 9 września 2017 r. doszło do zmiany treści ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, w tym między innymi został dodany art. 1 ust. 9, który wyłącza stosowanie przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze dotyczących udziałów i wpisowego, a także przepisów dotyczących obowiązku złożenia deklaracji w celu przyjęcia w poczet członków spółdzielni, z zastrzeżeniem art. 3. ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, który z kolei przewiduje, iż osoba która nabyła prawo odrębnej własności lokalu może być członkiem spółdzielni a właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. W takiej sytuacji przepis art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze stosuje się odpowiednio. Z kolei z treści art. 16 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze wynika, iż warunkiem przyjęcia na członka jest złożenie deklaracji. Deklaracja powinna

być złożona pod nieważnością w formie pisemnej. Podpisana przez przystępującego do spółdzielni deklaracja powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania, a jeżeli przystępujący jest osobą prawną - jej nazwę i siedzibę, ilość zadeklarowanych udziałów, dane dotyczące wkładów, jeżeli statut ich wnoszenie przewiduje, a także inne dane przewidziane w statucie.

Aktualnie więc właściciele wyodrębnionych lokali mogą, lecz nie muszą być członkami w spółdzielni. Jednakże właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. W takiej sytuacji jest on zobowiązany złożyć deklarację w formie pisemnej, która powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania. Natomiast, z uwagi na fakt, iż przepis art. 16 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych znajduje jedynie odpowiednie zastosowanie, w deklaracji właściciel lokalu nie musi aktualnie wskazywać ilości zadeklarowanych udziałów. Nie powinno budzić wątpliwości, iż odpowiednie stosowanie art. 16 Prawa spółdzielczego powinno się ograniczać do deklarowania przystąpienia do spółdzielni, a pomijając deklarowanie udziałów lub wkładów, gdyż z jednej strony art. 1 ust. 9 u.s.m. wyklucza stosowanie przepisów prawa spółdzielczego dotyczących udziałów, a z drugiej strony nie wydaje się dopuszczalne uzyskiwanie członkostwa przez różnych członków na różnych warunkach tj. kiedy to część miałaby wносить udziały, a część nie.

Skoro zatem powódka jest współwłaścicielem stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego, to przysługuje jej prawo do uzyskania członkostwa w pozwanej spółdzielni, po złożeniu deklaracji zawierającej imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania oraz wskazującej na wolę przystąpienia do spółdzielni jako członek bez jednoczesnego uiszczenia wpisowego i udziałów. Jak wynika z treści dołączonego do akt wniosku powódki, zawierał ona wszystkie wymagane dla deklaracji prawem elementy, stąd też pozwana spółdzielnia winna przyjąć powoda na członka spółdzielni. Niezłożenie deklaracji na formularzu funkcjonującym w pozwanej spółdzielni, nie dyskwalifikuje oświadczenia powódki, jako skutecznej deklaracji wymaganej przepisami prawa dla wstąpienia o przyjęcie w poczet członków spółdzielni.

Z uwagi na powyższe, Sąd I instancji uznał, iż uchwała nr (...) Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z dnia 23 marca 2018 r. w sprawie odmowy przyjęcia powoda w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej jest sprzeczna z przywołanymi przepisami i powództwo o stwierdzenie jej nieważności uznał za słuszne.

Dodatkowo, Sąd Okręgowy dokonał wykładni przywołanych przez pozwaną przepisów i nie miał wątpliwości co do tego, że znowelizowane przepisy u.s.m. są zgodne z przepisami Konstytucji RP. Uzasadnienie orzeczenia zawierało wywód dotyczący tej kwestii.

Sąd orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Wyrok Sądu I instancji zaskarżyła w całości pozwana Spółdzielnia żądając jego zmiany poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I i II instancji. Z ostrożności procesowej wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Koszalinie do ponownego rozpoznania. Dodatkowo złożono wniosek o wystąpienie przez Sąd z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego co do zgodności art. 1 ust. 9 w zw. z art. 3 ust. 3¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. 2018.845 tj. z dnia 2018.05.08) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 lipca 2017 roku o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy- Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy- Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz.1596), w zakresie w jakim przyznaje właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni jedynie po spełnieniu warunku w postaci złożenia deklaracji członkowskiej, o której mowa w art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982r. - Prawo Spółdzielcze (Dz.U.2017.1560 tj. z dnia 2017.08.22), bez obowiązku wniesienia wpisowego i udziału, z art. 2, art. 12 oraz art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a w konsekwencji zawieszenie postępowania sądowego do czasu rozpatrzenia pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i obciążenie pozwanej kosztami postępowania, w tym i wydatkami związanymi ze stawiennictwem na rozprawie apelacyjnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 382 k.p.c. Sąd II instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Z regulacji tej wynika, że postępowanie apelacyjne polega na merytorycznym rozpoznaniu sprawy, co oznacza, że wyrok sądu drugiej instancji musi opierać się na jego własnych ustaleniach faktycznych i prawnych.

Oceniając w tym kontekście materiał procesowy w pierwszej kolejności stwierdzić więc należy, że Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne (zawarte w wyodrębnionej redakcyjnie części uzasadnienia zaskarżonego wyroku) znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd odwoławczy czyni te ustalenia częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania.

Odmowa uwzględnienia powództwa wynika z innej niż uczynił to Sąd Okręgowy oceny materialnoprawnej żądań pozwu. Zaznaczyć przy tym trzeba, że apelacja wprawdzie doprowadziła do zmiany zaskarżonego orzeczenia w kierunku postulowanym przez pozwaną, jednakże z innych przyczyn niż objęte argumentacją apelującej.

W ocenie Sądu odwoławczego Sąd Okręgowy błędnie bowiem przyjął, że powódka posiada interes prawny w dochodzeniu żądania ustalenia nieważności uchwały Rady Nadzorczej.

Powództwo w niniejszej sprawie oparte jest przez powódkę o żądanie wywodzone z art. 189 k.p.c. Norma ta stanowi, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

W oparciu o tą regulację domagano się w pozwie ustalenia nieważności lub nieistnienia uchwały nr (...) Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z dnia 25 kwietnia 2018 r.. Uchwała ta zawiera w sobie oświadczenie woli odmawiające przyjęcia powódki w poczet członków spółdzielni (a ściślej uzależniające to przyjęcie od spełnienia wymogów statutowych dotyczących uiszczenia wpisowego i wniesienia udziału).

Uchwała jako oświadczenie organu statutowego spółdzielni upoważnionego do składania w imieniu spółdzielni oświadczeń woli dotyczących nabycia członkostwa jest elementem niezbędnym dla nawiązania stosunku członkostwa na podstawie umowy (zgodnych oświadczeń woli spółdzielcy i członka spółdzielni). Ustawa prawo spółdzielcze ogranicza możliwość zaskarżenia uchwał do tych, które są podejmowane przez walne zgromadzenie (art. 42) oraz do uchwał innych organów jednak dotyczących wskazanych w ustawie kwestii (np. art. 24 Prawa spółdzielczego - jeśli chodzi o rozwiązanie stosunku członkostwa przez wykreślenie lub wykluczenie członka)

Ze względu na znaczenie prawne innych uchwał organów korporacyjnych przyjmuje się jednak, że podmiot, którego praw dotyczy oświadczenie zawarte w uchwale co do zasady powinien posiadać możliwość kwestionowania na drodze sądowej skuteczności uchwały organu spółdzielni mieszkaniowej zawierającej takie oświadczenie, mimo że uchwała taka nie jest objęta regulacją art. 42 § 2 i 3 lub 24 Prawa spółdzielczego. W takiej sytuacji wskazanym wyżej podmiotom przyznaje się, co do zasady, ochronę praw opartą na zasadach ogólnych prawa cywilnego. Mogą zatem kwestionować uchwałę konkretnego organu spółdzielni mieszkaniowej żądając stwierdzenia jej nieważności w trybie art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 marca 2012 r. I ACa 62/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 23 maja 2019, I ACa 15/19).

W takiej sytuacji jednak zasadniczą (wyrażaną wprost przez cytowany wyżej art. 189 k.p.c.) przesłanką, od której ustawa uzależnia prawo żądania ustalenia nieistnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego jest interes prawny w uzyskaniu rozstrzygnięcia stwierdzającego nieważność uchwały.

Zgodnie przyjmuje się obecnie w nauce i orzecznictwie, że norma art. 189 k.p.c. jako kreująca szczególną formę ochrony prawnej praw podmiotowych posiada charakter materialnoprawny - przyznaje prawo do żądania szczególnej ochrony prawnej. Interes prawny w rozumieniu tego przepisu jest więc pojmowany jako przesłanka materialnoprawna

powództwa o ustalenie – por. np. T Ereciński [red.], Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego, Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze, tom I Warszawa 2004, s 402 – 403 i tam cytowane orzecznictwo).

Oznacza to, że kwestię istnienia interesu prawnego powoda formułującego żądania pozwu w oparciu o tą normę sąd rozpoznający sprawę musi brać pod uwagę z urzędu – niezależnie od stanowisk procesowych stron i na każdym etapie postępowania. Powód ma zarazem procesowoprawy obowiązek przytoczenia (a następnie materialnoprawny obowiązek udowodnienia) okoliczności faktycznych uzasadniających istnienie po jego stronie interesu prawnego w żądaniu ustalenia (prawa do żądania ochrony przez uzyskanie wyroku ustalającego).

Interes prawny postrzega się więc z jednej strony jako przesłankę, która musi istnieć obiektywnie. Z drugiej zaś strony jest przesłanką wstępną, warunkującą dopiero możliwość dalszego badania w procesie twierdzeń stron co do istnienia lub nieistnienia ustalanego prawa lub stosunku prawnego. Innymi słowy w przypadku stwierdzenia przez Sąd braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia (lub nieistnienia) prawa lub stosunku prawnego, powództwo musi ulec oddaleniu bez oceny zasadności twierdzeń stron procesu co do istnienia prawa objętego żądaniami pozwu.

W orzecznictwie wskazywano wielokrotnie, że interes prawny istnieje wówczas, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (por. np. wyrok SA w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2007 r., III AUa 1518/05, LEX nr 257445; wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 lutego 2014 r., I ACa 408/13, LEX nr 1437870).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego akcentuje się też, że powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia, jeżeli powództwo o ustalenie istnienia prawa jest jedynym możliwym środkiem jego ochrony (wyrok z dnia 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 101). Interes prawny istnieje zatem tylko wtedy, gdy powód może uczynić zadość potrzebie ochrony swej sfery prawnej przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Wyjaśniono też w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, że interes prawny nie istnieje wówczas, gdy jest już możliwe wytoczenie powództwa o świadczenie, chyba że ze spornego stosunku prawnego wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne (wyrok SN z dnia 30 października 1990 r., I CR 649/90, Lex nr 158145). Zauważa się jednocześnie, że mimo istnienia prawa do żądania spełnienia świadczenia (wytoczenia powództwa o świadczenie) lub możliwości skorzystania z innego środka ochrony prawnej (np. powództwa o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego) interes prawny nie będzie wykluczony w sytuacji, gdy wyrok uwzględniający takie żądanie nie da pełnej ochrony prawnej dłużnikowi (por. np. wywody zawarte w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 roku III CSK 226/14).

Zatem zarówno w nauce jak i w orzecznictwie akcentuje się konieczność wykazania obiektywnej w świetle przepisów prawa (wywołanej rzeczywistym narażeniem lub zagrożeniem sfery prawnej powoda) potrzeby uzyskania wyroku ustalającego o określonej treści (por. np. H. Dolecki (red.), T. Wiśniewski (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1-36, wyd. LEX 2013, komentarz do art. 189 k.p.c.). W tym kontekście dostrzega się też, że powód nie będzie posiadał interesu prawnego w rozumieniu powołanego przepisu wówczas, gdy ustawa przewiduje odrębne powództwa, których treścią jest ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (np. powództwo o usunięcie niezgodności z art. 10 u.k.w.h. – por. np. P. Telenga, Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 17 listopada 1964 Kodeks postępowania cywilnego, opubl. LEX/el. 2015 komentarz do art. 189 k.p.c. teza 4.).

Analogiczne uwagi należy formułować w przypadku możliwości dochodzenia przez powoda (celowej i koniecznej a zarazem wystarczającej dla ochrony prawa lub stosunku prawnego którego dotyczy żądanie ustalenia) ochrony w drodze innych powództw (np. powództwa o nakazanie złożenia oświadczenia woli, powództwa negatoryjnego, posesoryjnego itp.) . Zasada ta opiera się o dwie kwestie prawne. Po pierwsze, wydanie wyroku zasądzającego możliwe jest, jeżeli także ustalona zostanie legitymacja czynna powoda (przesądzona zostanie kwestia treści prawa lub stosunku prawnego objętego żądaniem ustalenia). Po drugie wyrok tylko ustalający istnienie stosunku prawnego nie zapewnia ostatecznej ochrony prawnej, ponieważ nie jest – w przeciwieństwie do wyroków zasądzających – wykonalny na drodze egzekucji sądowej (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1965 r., II CR 266/64, OSP 1966, z. 6–

8, poz. 166, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2002 r., IV CKN 1519/00, LEX nr 78333, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z dnia 17 kwietnia 1970 r., III PZP 34/69, OSNC 1970, nr 12, poz. 217).

W tym kontekście lokować należy kwestię oceny interesu prawnego w przypadku zaskarżania uchwał organów osób prawnych.

Kwestia możliwości i podstaw zaskarżania w drodze powództwa do sądu uchwał organów korporacji (np. spółek kapitałowych, spółdzielni) których zaskarżenia nie przywidują wprost przepisy prawa była źródłem kontrowersji. Spory te spowodowały były brakiem w kodeksie spółek handlowych (i odpowiednio w prawie spółdzielczym) przepisów wprost regulujących tę materię. Dotyczy to zwłaszcza zaskarżenia uchwał rady nadzorczej.

Obecnie nie budzi zasadniczych wątpliwości dopuszczalność zaskarżania uchwał tych organów. Jednakże wobec braku wyraźnego umocowania ustawowego konieczna jest w przypadku takiego powództwa (zalecana także w nauce prawa), ścisła interpretacja pojęcia interesu prawnego. Przyznanie bowiem każdemu spółdzielcy legitymacji do zaskarżania uchwał rady nadzorczej mogłoby w poważnym stopniu utrudnić prawidłowe prowadzenie przez radę swojej statutowej działalności. Każdy członek spółdzielni będzie posiadał interes prawny w zaskarżeniu uchwały rady nadzorczej, jeżeli uchwała ta wywołuje skutki w sferze jego praw członkowskich a zarazem nie będzie możliwe (wystarczające dla ochrony praw) oparcie powództwo o inne roszczenie procesowe (żądanie świadczenia, nakazania złożenia oświadczenia woli itp.).

Odnosząc te uwagi do materiału procesowego w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że nie wystarczy dla uzasadnienia interesu prawnego powódki samo wskazanie, że kwestionowana uchwała rady nadzorczej negatywnie odnosi się do zgłoszonego przez nią żądania przyjęcia w poczet członków spółdzielni i rozpatruje w na podstawie regulacji statutowej odwołanie powódki od uchwały zarządu. W świetle przedstawionych regulacji prawa spółdzielczego (czy też ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych) oraz k.p.c. nie ma żadnych podstaw by przyjąć, że Sąd stanowi ogniwo kontrolne w postępowaniu wewnątrz korporacyjnym (co sugeruje pouczenie skierowane do powódki przez pozwaną spółdzielnię w niniejszej sprawie). Wyrok ustalający nieważność uchwały rady nadzorczej odmawiającej uwzględnienia żądania przyjęcia w poczet członków spółdzielni nie spowoduje skutku w postaci nawiązania stosunku członkostwa między powódka i pozwaną. Nie będzie też stanowił źródła (podlegającego egzekucji państwowej) obowiązku podjęcia przez pozwaną (jej organy) uchwały o treści, jakiej oczekuje powódka (a więc uchwały przyjmującej ją w poczet członków bez konieczności uiszczenia wpisowego i wnoszenia udziału). Skutkiem wyroku uwzględniającego powództwo pozostawałoby bowiem jedynie przesądzenie sprzeczności z prawem uchwały. Nie rodziłoby to jednak obowiązku podjęcia uchwały zgodnej z żądaniami powódki (organ spółdzielni mógłby bowiem ponownie podjąć uchwałę odmawiającą przyjęcia powódki w poczet członków, powołując się na inne lub nawet tożsame argumenty). Takie zachowanie mogłoby być teoretycznie ponawiane wielokrotnie nawet w przypadku wyroków stwierdzających nieważność kolejnych uchwał.

Powódka natomiast (jak wynika też z jej wystąpienia na rozprawie apelacyjnej) w istocie stara się doprowadzić do ochrony jej prawa (roszczenia) o zawiązanie stosunku członkostwa z pozwaną spółdzielnią (przyjęcie w poczet członka). Prawo to wywodzi z przepisów ustawy. Spór między stronami dotyczy jedynie tego, czy pozwana ma prawo uzależniać złożenie oświadczenia woli (podjęcia uchwały) o przyjęciu w poczet członków od przewidzianych w statucie wymogów związanych z uiszczeniem wpisowego i wniesieniem udziału.

W tym kontekście wziąć należy pod uwagę to, że zgodnie z treścią art. 3 ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych z dnia 15 grudnia 2000 r. tj. z dnia 13 kwietnia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 845), a więc w brzmieniu nadanym Ustawą o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy - kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - prawo spółdzielcze z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1596) „Członkiem spółdzielni może być osoba, która nabyła prawo odrębnej własności lokalu. Właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. Przepis art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze stosuje się odpowiednio. Osoba, która nabyła prawo odrębnej własności lokalu, zachowuje członkostwo w spółdzielni”.

Z treści tego przepisu wynika wprost, że w sytuacji w jakiej m.in. znalazła się powódka, właścicielowi lokalu przysługuje na podstawie ustawy prawo podmiotowe (roszczenie), którego istotą jest możliwość żądania nakazania spółdzielni złożenia oświadczenia o przyjęciu w poczet członków. Ustawa więc statuuje roszczenie o ukształtowanie stosunku członkowskiego (nazwane „roszczeniem o przyjęcie w poczet członków spółdzielni”). Roszczenie to nie zostało ograniczone jakimikolwiek terminem, a więc jako mające charakter bezterminowy może być dochodzone w czasie, w którym powódce przysługuje prawo własności do lokalu położonego w nieruchomości zarządzanej przez spółdzielnię mieszkaniową. Dochodzenie tego roszczenia następuje poprzez wykorzystanie konstrukcji opartej o normę art. 64 k.c., zgodnie z którym prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje to oświadczenie. Zatem właściwą ochronę prawa powódki jako właścicielki wynikającego z cytowanych przepisów jest powództwo o nakazanie złożenia oświadczenia woli o przyjęciu w poczet członków.

W nauce wielokrotnie zwracano uwagę na to, że członkostwo w istniejącej spółdzielni powstaje na podstawie **umowy** zawartej między spółdzielnią a osobą zamierzającą do niej przystąpić. Umowa ta jest zawierana przez złożenie zgodnych oświadczeń woli przez spółdzielnię i osobę przystępującą. Oświadczenie przyszłego członka składanie jest w formie deklaracji (art. 16 ustawy Prawo spółdzielcze) zaś spółdzielnia wyraża swoją wolę przez uchwałę właściwego statutowego organu (art. 17 §3 tej ustawy) i potwierdzone podpisami członków zarządu na deklaracji (art. 17 §2 ustawy). Przyjmuje się też w nauce jednolicie, że co do zasady przyjęcie w poczet członków objęte jest autonomią woli tych podmiotów (a zatem spółdzielnia nie ma obowiązku przyjęcia w poczet członków osoby spełniającej nawet wymogi statutowe). Po stronie spółdzielni istnieje zatem swoboda decyzji o zawarciu bądź niezawarciu umowy).

Niekiedy jednak w przepisach prawnych przewiduje się obowiązek spółdzielni jeśli chodzi o przyjęcie w poczet członków osoby spełniającej określone przesłanki i związane z tym obowiązkiem roszczenie o zawarcie umowy. W nauce wskazuje się, że przepisy te powinny być odczytywane jako wyjątek, wynikający z zastosowania przez ustawodawcę określonej techniki legislacyjnej. W związku z tym wywodzi się, że roszczenie o przyjęcie do spółdzielni może w szczególnych przypadkach wynikać z ustawy z postanowień statutu; z umowy zawartej przez spółdzielnię z osobą zamierzającą do niej przystąpić; lub z umowy zawartej między dwiema spółdzielniami na korzyść zainteresowanego (por np. K. Osajda (red.) Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 2018, komentarz do art. 15 teza 16-17 i tam cytowane wypowiedzi nauki prawa). Zarazem zaznacza się, że w przypadku gdy spółdzielnia ma prawny obowiązek przyjęcia danej osoby, wyrok sądu nakazujący przyjęcie zainteresowanego w poczet członków zastępuje uchwałę organu spółdzielni w tej sprawie i powoduje powstanie stosunku członkostwa (ibidem, teza 20 i tam cytowane poglądy literatury, A. Stefaniak, Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz, wyd. XIV. Wolters Kluwer Polska, 2018, komentarz do art. 17). Nadto przyjmuje się, też, że warunkiem zobowiązania spółdzielni przez sąd do przyjęcia w poczet członków nie jest uprzednie uchylene uchwał organów spółdzielni odmawiających przyjęcia nabywcy w poczet członków. Wyjaśnia się, że zobowiązanie takie, które zastępuje oświadczenie woli spółdzielni o przyjęciu w poczet członków nabywcy (art. 64 k.c., art. 1047 k.p.c.), nie zależy od istnienia lub nieistnienia uchwał organów spółdzielni w przedmiocie przyjęcia nabywcy w poczet członków (A. Stefaniak, tamże)

Poglądy te są adekwatne do sytuacji prawnej powódki. Jak wskazano, regulacje ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, na które powołuje się w pozwie powódka nie przyznały jej z mocy prawa członkostwa w spółdzielni a jedynie uprawniają do żądania przyjęcia w poczet członków (przyznają roszczenie o przyjęcie). Jeśli tak, to w świetle wcześniejszych uwag podjęcie uchwały odmawiającej uwzględnienia tego żądania uprawnia powódkę do dochodzenia tego roszczenia (żądania nakazania złożenia oświadczenia woli o przyjęciu w poczet członków). Dla dochodzenia tego roszczenia nieistotne jest to, czy uchwała odmawiająca przyjęcia w poczet członków została uprzednio zaskarżona do sądu, a zwłaszcza nie ma znaczenia prawne rozstrzygnięcie sądu co do żądania ustalenia nieważności takiej uchwały. Kwestie związane ze spełnieniem przesłanek, o których mowa w cytowanych przepisach (czy z prawem spółdzielni do uzależnienia złożenia oświadczenia woli od wymogów statutowych) sąd rozpoznający powództwo o nakazanie złożenia oświadczenia woli rozpatruje samodzielnie, biorąc pod uwagę (zgodnie z zasadą aktualności) stan rzeczy w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 k.p.c.).

Te konsekwencje prawne różnicują więc sytuację prawną osób, którym przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków i osób które członkostwo w spółdzielni nabyły z mocy prawa. Powoduje to, że pierwsza z tych kategorii podmiotów zasadniczo nie będzie posiadała interesu prawnego w zaskarżeniu uchwały odmawiającej przyjęcia w poczet członków spółdzielni, gdyż właściwym (koniecznym i zarazem wystarczającym dla ochrony opisanego roszczenia) środkiem prawnym jest powództwo o nakazanie złożenia oświadczenia woli.

Analogicznie należy oceniać ta kwestię w przypadku ewentualnych roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej wskutek bezzasadnej odmowy przez spółdzielnię uwzględnienia żądania przyjęcia w poczet członków. Kwestia zasadności odmowy jest bowiem jedynie jedną z przesłanek badanych w ramach oceny roszczenia odszkodowawczego. Wyrok ustalający nieważność uchwały nie zamyka zatem sporu także w tej płaszczyźnie, co w świetle wcześniejszych uwag powoduje, że również potencjalne istnienie roszczeń odszkodowawczych nie uzasadnia twierdzenia o posiadaniu interesu prawnego będącego przesłanką zasadności żądania stwierdzenia nieważności uchwały.

Przedstawione wywody i uwagi prowadzą do wniosku, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż sam przedmiot oświadczenia zawartego w uchwale determinuje istnienie interesu prawnego powódki w żądaniu ustalenia jej nieważności. Powódka nie przedstawiła natomiast żadnych innych okoliczności, które mogłyby uzasadniać zaistnienie tej przesłanki powództwa. Jak wskazano wyżej, ciężar przytoczeń i dowodu takich okoliczności leżał w procesie po jej stronie. Brak wykazania tej przesłanki brany pod uwagę przez Sąd z urzędu na każdym etapie postępowania w ramach wzorca stosowania prawa materialnego, determinuje konieczność oddalenia powództwa.

W tym stanie rzeczy bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostają stanowiące kanwę apelacji problemy dotyczące oceny przepisów, z których powódka wywodzi swoje roszczenia w świetle przytaczanych przez skarżącą wzorców konstytucyjnych. Jako takie nie podlegają one badaniu w niniejszej sprawie. Wypowiedź Sądu Apelacyjnego co do tych kwestii pozbawiona byłaby bowiem wiążącego znaczenia prawnego w świetle art. 365 k.p.c. i 366 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe rozważania zaskarżone orzeczenie należało na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić i powództwo oddalić, zaś w oparciu o treść art. 98 § 1 k.p.c. powódkę obciążyć kosztami postępowania pierwszoinstancyjnego poniesionymi przez pozwaną w postaci wynagrodzenia pełnomocnika ustalonego w stawce minimalnej tj. w kwocie 360 zł (§ 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015.1880 ze zm.).

Rozstrzygnięcie co do meritum determinuje treść orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego. Powódka przegrała niniejsze postępowanie, a zatem na podstawie przepisu art. 98 § 1 k.p.c. należało go obciążyć tymi kosztami w postaci: wynagrodzenia pełnomocnika ustalonego w stawce minimalnej tj. w kwocie 270 zł (§ 8 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 wskazanego wyżej rozporządzenia) oraz obowiązkiem zwrotu opłaty od apelacji w kwocie 200 zł.

Krzysztof Górski Tomasz Żelazowski Leon Miroszewski